

Research Paper

Comparison of COVID-19-related Stress and Anxiety and Coping Styles between Mothers of Normal and Special Needs Children in Iraq

Masoumeh Heydarian¹ , *Nooshin Salimi² , Akram Ali Bagher¹

1. Department of Clinical Psychology, Faculty of Medical Sciences, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran.

2. Department of Public Health, Faculty of Medical Sciences, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran.

Citation Heydarian M, Salimi N, Ali Bagher A. Comparison of COVID-19-related Stress and Anxiety and Coping Styles between Mothers of Normal and Special Needs Children in Iraq. *Qom Univ Med Sci J*. 2025; 19:E3000.1. <https://doi.org/10.32598/qums.19.3000.1>

 <https://doi.org/10.32598/qums.19.3000.1>

Received: 24 Nov 2023

Accepted: 19 Feb 2024

Available Online: 24 Feb 2025

ABSTRACT

Background and Objectives: The COVID-19 pandemic caused parents, especially mothers, to take on multiple roles which increased their anxiety and stress. This research aims to compare the stress and anxiety caused by COVID-19 and the coping styles of mothers of normal and special needs children in Iraq.

Methods This descriptive-analytical study was conducted in 2021 on 120 mothers (60 mothers of normal children and 60 mothers of children with special needs). The data were collected using the Corona disease anxiety scale, Cohen's perceived stress scale (PSS) and Endler and Parker's multidimensional coping inventory (MCI). The collected data was analyzed descriptive statistics, independent t-test, and analysis of variance.

Results The mean scores of stress ($P=0.002$) and anxiety ($P<0.001$) were higher in mothers of children with special needs than in mothers of normal children. There was no significant difference between them in the scores of task-oriented ($P=0.064$) and emotion-oriented ($P=0.051$) coping styles, but a significant difference was observed between them in avoidance-oriented coping ($P=0.030$).

Conclusion Due to the higher level of stress and anxiety caused by COVID-19 in mothers of children with special needs compared to the mothers of normal children in Iraq, timely parental support is necessary to strengthen their parent-child relationships and reduce their psychological problems. Future research should focus on effective coping strategies for the mothers of children with special needs.

Keywords:Coping, Anxiety,
Stress, COVID-19,
Disability*** Corresponding Author:**

Nooshin Salimi

Address: Department of Public Health, Faculty of Medical Sciences, Kermanshah branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran.

Tel: +98 (918) 6212848

E-Mail: nooshin.salimi@iau.ac.ir

Copyright © 2023 Qom University of Medical Sciences.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).
Noncommercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited.

Extended Abstract

Introduction

The parents with disabled children have more physical and psychological disorders compared to the parents of healthy children. They have more depression, anxiety, and stress and lower self-confidence and quality of life. During the COVID-19 pandemic, the lockdown and the closure of schools and rehabilitation centers forced millions of disabled children to stay at home for months, and their parents, especially mothers, had to take on multiple roles, including parenting, child education, and child rehabilitation, which can increase their anxiety and stress and cause psychological problems.

Families, especially mothers, use coping strategies to tolerate and minimize anxiety and stress. Although some parents make behavioral and cognitive efforts to manage the stressful conditions, others struggle to get their lives back to normal. In this research, we seek to answer the question, "Is there a difference in stress and anxiety caused by COVID-19 and the coping strategies between the mothers of children with disabilities and the mothers of healthy children in Iraq?"

Methods

This descriptive-analytical study was carried out in 2021 on 120 mothers, 60 mothers with normal children and 60 mothers of children with special needs (intellectual disability, deafness, hard of hearing, and physical-motor impairment) in Kirkuk city, Iraq. They were selected using a convenience sampling method from among those visiting public places such as educational centers, parks, sports clubs, etc. The entry criteria for mothers of children with disabilities were residence in Kirkuk city, having at least one disabled child under home care, minimum literacy to understand the questions, no history of acute physical or mental disorder, the child living with both parents, and consent to participate in the study. After assuring them of the confidentiality of their information and obtaining their consent, the required data were collected using a demographic form (surveying mothers' education, mothers' occupation, and the number of children in the family), the corona disease anxiety scale (CDAS), Cohen's perceived stress scale (PSS) and Endler and Parker's multidimensional coping inventory (MCI).

The CDAS was designed by Alipour et al. [13] in Iran. It has 18 items measuring two domains of mental symptoms (items 1-9) and physical symptoms (items 9-18), rated on a four-point Likert scale from 0 (never) to 3 (always). Therefore, the total score ranges from 0 to 54. The PSS was developed in 1983 by Cohen et al. [14] and has 14 items measuring perceived psychological stress in the past month. The scoring is based on a 5-point Likert scale from 0 (never) to 4 (very often). The total score ranges from 0 to 56. A score of 0-18 indicates low stress, a score of 18-36 indicates moderate stress and a score above 36 shows high stress. The MCI was developed by Endler and Parker in 1990 to evaluate three coping styles in stressful situations. It has 48 items rated on a Likert scale from 1 (never) to 4 (very much). The first 16 items measure task-oriented coping. The second 16 items measure emotion-oriented coping and the third 16 items measure avoidance-oriented coping. The total score ranges from 16 to 80. Data analysis was done using descriptive statistics (Mean±SD, frequency and percentage) and inferential statistics (independent t-test and analysis of variance) in SPSS software, version 22. The significance level was set at 0.05.

Results

In the present study, about 74% of mothers had lower than high school education or high school diploma, 80% were housekeepers, and about 47% had ≥ 3 children. The levels of stress ($P=0.002$) and anxiety ($P<0.001$) caused by COVID-19 were significantly higher in mothers of children with disabilities than in mothers of normal children. There was no significant difference between the scores of task-oriented ($P=0.064$) or emotion-oriented ($P=0.051$) coping styles between the two groups of mothers, but the difference between the two groups was significant in avoidance-oriented coping ($P=0.030$).

Conclusion

Due to the higher level of stress and anxiety caused by COVID-19 in mothers of children with special needs compared to the mothers of normal children in Kirkuk, Iraq, timely parental support is necessary to strengthen parent-child relationships and reduce mothers' mental health problems. Future research should focus on effective coping strategies and use them as a basis for parent education. Online counseling and web-based parenting skills programs can also be used for mothers of disabled children who need professional support and guidance during the pandemic.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

This study was approved by the Research Ethics Committee of [Kermanshah University of Medical Sciences](#), Iran (Code: IR.KUMS.REC.1400.638). For ethical considerations, the participants' information was kept confidential and their informed consent was obtained.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Authors contributions

Conceptualization, writing, editing & review: All authors; Methodology and sampling: Nooshin Salimi and Akram Ali Bagher; Data analysis: Nooshin Salimi and Masoumeh Heydarian.

Conflicts of interest

The authors declare no conflict of interest.

Acknowledgements

The authors would like to thank all the mothers who participated in this study for their cooperation.

مقاله پژوهشی

مقایسه استرس، اضطراب ناشی از کرونا و راهبردهای مقابله‌ای در بین مادران کودکان با نیازهای عادی و ویژه در کشور عراق

معصومه حیدریان^۱، نوشین سلیمی^۲، اکرم علی باقر^۱

۱. گروه روانشناسی بالینی، دانشکده علوم پزشکی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

۲. گروه بهداشت عمومی، دانشکده علوم پزشکی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

Use your device to scan
and read the article online

Citation Heydarian M, Salimi N, Ali Bagher A. Comparison of COVID-19-related Stress and Anxiety and Coping Styles between Mothers of Normal and Special Needs Children in Iraq. *Qom Univ Med Sci J*. 2025; 19:E3000.1. <https://doi.org/10.32598/qums.19.3000.1>

doi <https://doi.org/10.32598/qums.19.3000.1>

چکیده

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲ آذر

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲ بهمن

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳ اسفند

زمینه و هدف: همه‌گیری ویروس کرونا باعث شد تا والدین به‌ویژه مادران وظایف متعددی را بیش‌ازپیش برعهده بگیرند که می‌تواند اضطراب و استرس آن‌ها را افزایش دهد. هدف پژوهش حاضر، مقایسه استرس، اضطراب ناشی از کرونا و راهبرد مقابله‌ای در بین مادران کودکان با نیازهای ویژه و عادی در کشور عراق است.

روش بررسی: این پژوهش از نوع توصیفی تحلیلی است که در سال ۱۴۰۰ با مشارکت ۱۲۰ مادر (۶۰ مادر دارای فرزند عادی و ۶۰ مادر دارای فرزند با نیازهای ویژه) انجام شد. داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه‌های اضطراب کرونا، استرس کوهن و راهبردهای مقابله‌ای اندلر و پارکر جمع‌آوری و با استفاده از آماره‌های شاخص‌های پراکنش مرکزی، پراکندگی، آزمون تی مستقل و تحلیل واریانس تجزیه و تحلیل شدند.

یافته‌ها: میزان استرس ($P=0/002$) و اضطراب ($P<0/001$) ناشی از کرونا در مادران دارای کودک با نیازهای ویژه به‌طور معناداری بیشتر از مادران دارای کودک عادی بود. این در حالی است که بین نمرات سبک مقابله‌ای مسئله‌مدار ($P=0/064$) و هیجان‌مدار ($P=0/051$) در بین ۲ گروه از مادران تفاوت معناداری دیده نشد، ولی در سبک مقابله‌ای اجتناب‌مدار ($P=0/030$) در بین ۲ گروه تفاوت معناداری مشاهده شد.

نتیجه‌گیری: باتوجه به افزایش خطر استرس، اضطراب و مشکلات سلامت روانی که در بین والدین کودکان با نیازهای ویژه مشاهده می‌شود، حمایت به‌موقع والدین برای تقویت روابط والدین و کاهش مشکلات روانی والدین ضروری است. تحقیقات آتی باید بر راهبردهای مقابله‌ای مؤثر متمرکز باشند.

کلیدواژه‌ها:

سبک‌های مقابله‌ای،
اضطراب، استرس،
کووید-۱۹، معلولیت

* نویسنده مسئول:

نوشین سلیمی

نشانی: کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرمانشاه، دانشکده علوم پزشکی، گروه بهداشت عمومی.

تلفن: ۶۲۱۲۸۴۸ (۹۱۸) ۹۸+

رایانامه: nooshin.salimi@iau.ac.ir

Copyright © 2023 Qom University of Medical Sciences.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).
Noncommercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited.

مقدمه

به‌طور کلی مطالعاتی که در طول همه‌گیری‌های قبلی و از آغاز شیوع کووید-۱۹ انجام شده‌اند، پیامدهای روان‌شناختی را بر عموم مردم مورد مطالعه قرار دادند و مطالعات درباره تأثیر این رویدادها بر والدین و به‌ویژه مادران کودکان با نیازهای ویژه ناشناخته‌ماند. بنابراین محقق در این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا تفاوتی در میزان استرس، اضطراب ناشی از کرونا و راهبرد مقابله‌ای در بین مادران کودکان با نیازهای ویژه و عادی در کشور عراق وجود دارد؟

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از نوع توصیفی تحلیلی است که در سال ۱۴۰۰ با مشارکت ۱۲۰ مادر (۶۰ مادر دارای فرزند عادی و ۶۰ مادر دارای فرزند با نیازهای ویژه شامل کم‌توانی ذهنی، ناشنوا و کم‌شنوا و معلولیت جسمی حرکتی در کشور عراق (شهر کرکوک) انجام شد. جهت نمونه‌گیری به دلیل محدودیت در دسترسی به مادران دارای فرزند با نیازهای ویژه، از نمونه‌گیری در دسترس استفاده شد. شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر مراجعین به مراکز عمومی شهر همچون مکان‌های آموزشی، پارک‌ها، سالن‌های ورزشی و غیره بودند که با دادن اطمینان نسبت به محرمانگی اطلاعات و جلب رضایت آن‌ها برای مشارکت در پژوهش انتخاب شدند.

معیار ورود در گروه مادران دارای کودک عادی شامل سکونت در شهر کرکوک، حداقل سواد برای درک گویه‌های پرسش‌نامه، زندگی فرزند با هر دو والد، برخورداری از سلامت جسمی و روانی مادران و رضایتشان برای شرکت در پژوهش بود. معیار ورود در گروه مادران کودکان با نیازهای ویژه شامل سکونت در شهر کرکوک، داشتن حداقل ۱ فرزند معلول تحت مراقبت در منزل، حداقل سواد برای درک گویه‌های پرسش‌نامه، نداشتن سابقه اختلال جسمی یا روانی حاد، زندگی فرزند با هر دو والد و رضایت برای شرکت در پژوهش بود.

ابزار مطالعه

ابزار جمع‌آوری اطلاعات از ۴ بخش تشکیل شده بود:

بخش اول

شامل سؤالات جمعیت‌شناختی (تحصیلات مادران، شغل مادران و تعداد فرزندان در خانواده) بود.

بخش دوم

در این بخش، از پرسش‌نامه اضطراب ناشی از بیماری کرونا استفاده شد که در کشور ایران تهیه و توسط علی‌پور و همکاران اعتباریابی شده است. مقیاس مذکور دارای ۱۸ آیتم است و به‌طور کلی ۲ مؤلفه را می‌سنجد. سؤالات ۱ تا ۹ مربوط به علائم روانی و سؤالات ۹ تا ۱۸ علائم جسمانی را مورد ارزیابی قرار

در شرایطی که تولد یک کودک به‌طور ذاتی، موجب تغییراتی در مبادلات رفتاری و عاطفی بین زوجین می‌شود، تولد کودکی با مشکلات روان‌شناختی یا رشدی، تکلیفی به‌مراتب استرس‌زا برای والدین محسوب می‌شود، حتی با بالغ شدن این کودکان، عدم سازگاری والدین با ناتوانی‌های این فرزندان همچنان باقی می‌ماند، به‌گونه‌ای که همواره با فشارهای هیجانی چون احساس شرم یا گناه دست به گریبان‌اند [۱].

نتایج پژوهش‌ها حاکی از این است که والدین دارای کودک ناتوان، نسبت به سایر والدین، دارای اختلالات جسمی، افسردگی، اضطراب، استرس و فشارهای عصبی بیشتر و اعتمادبه‌نفس و کیفیت زندگی کمتری هستند. همچنین احساس تنهایی کرده و در ارتباطات خود با اطرافیان دچار مشکلاتی هستند [۲-۵].

شیوع کرونا، سلامت عمومی جهان را به چالش کشید و منجر به ترس بیمارگونه‌ای از مبتلا شدن به آن در افراد مختلف شد [۶]. این بیماری واگیردار نه تنها موجب تهدید سلامت جسمانی جامعه و در برخی از موارد مرگ می‌شود، مشکلات روانی و فشارهای غیرقابل تحملی مانند نگرانی از ابتلا، اضطراب، افسردگی، استرس و سوگ حل‌نشده به بار آورده است [۷، ۸]. علاوه بر این در طول همه‌گیری کووید-۱۹، قرنطینه خانگی سراسری که باعث تعطیلی مدارس و مؤسسات آموزشی توان‌بخشی شد، میلیون‌ها کودک معلول را ملزم کرد تا ماه‌ها در خانه بمانند و والدین، به‌ویژه مادران متحمل وظایف متعددی، از جمله فرزندپروری، آموزش و توان‌بخشی شدند که این می‌تواند اضطراب و استرس والدین را افزایش دهد و باعث مشکلات روانی شود [۹]. اضطراب ناشی از ویروس کووید-۱۹ شایع است و به نظر می‌رسد بیشتر به دلیل ناشناخته بودن و ایجاد ابهام شناختی در افراد درباره این ویروس است. ترس از ناشناخته‌ها ادراک ایمنی را در انسان کاهش می‌دهد و همواره برای بشر اضطراب‌زا بوده است. درباره کووید-۱۹ اطلاعات کم علمی نیز این اضطراب را تشدید می‌کند [۱۰].

استرس به‌عنوان هیجانی منفی، در والدین کودکان با نیازهای ویژه با توجه به شرایط تنش‌زایی که دارند مطرح است. استرس، پاسخی به شرایط فشار در سیستم و ساختار روان و بدن است و به چگونگی ادراک فرد از موقعیت اشاره دارد و عناصر شناختی، مانند تفسیر موقعیت در پیدایش آن دخیل هستند [۱۱].

خانواده‌ها، به‌ویژه مادران برای تحمل و به حداقل رساندن اضطراب و رویدادهای استرس‌زا از راهبردهای مقابله‌ای استفاده می‌کنند. از نظر کمپبل، مقابله به معنای توانایی سازگاری، انطباق و رویارویی با چالش‌هاست. اگرچه برخی از والدین تلاش‌های رفتاری و شناختی برای مدیریت این وضعیت انجام می‌دهند، برخی دیگر تلاش می‌کنند تا زندگی خود را به حالت عادی برگردانند [۱۲].

نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف، نرمال بودن متغیرهی در ۲ گروه را تأیید کرد.

یافته‌ها

در مطالعه حاضر ۷۴ درصد مادران دارای سطح سواد سیکل و دیپلم بودند. ۸۰ درصد مادران خانه‌دار و حدود ۴۷ درصد آنان دارای ۳ فرزند و بیشتر بودند. در **جدول شماره ۱** فراوانی و درصد متغیرهای جمعیت‌شناختی نشان داده شده است.

نتایج آزمون تی مستقل نشان داد میزان استرس ($P=0/002$) و اضطراب ($P<0/001$) ناشی از کرونا در مادران دارای کودک با نیازهای ویژه به‌طور معناداری بیشتر از مادران دارای کودک عادی بود. این در حالی است که بین نمرات سبک مقابله‌ای مسئله‌مدار ($P=0/064$) و هیجان‌مدار ($P=0/051$) در بین مادران دارای کودک با نیازهای ویژه و مادران دارای کودک عادی تفاوت معناداری دیده نشد، ولی بین سبک مقابله‌ای اجتناب‌مدار ($P=0/030$) در بین ۲ گروه تفاوت معناداری مشاهده شد (**جدول شماره ۲**).

بحث

مطالعه حاضر به مقایسه استرس، اضطراب ناشی از کرونا و راهبردهای مقابله‌ای در بین مادران کودکان با نیازهای ویژه و عادی در کشور عراق پرداخت. همسو با نتایج مطالعه حاضر، مطالعه چان و همکاران در هنگ کنگ نشان داد در طول همه‌گیری کووید-۱۹ والدین کودکان مبتلا به اختلالات رشدی نسبت به والدین کودکان با رشد معمولی سطوح بالاتری از استرس، علائم افسردگی و علائم اضطراب را نشان دادند [۱۷]. نتایج مطالعه‌ای که توسط الفارسی و همکاران در عمان در میان مادران کودکان مبتلا به اختلال طیف اوتیسم انجام شد نشان داد ۴۵/۹ درصد از مادران استرس، ۴۶ درصد اضطراب و ۴۸/۶ درصد افسردگی داشتند [۱۸]. همچنین نتایج یک مرور سیستماتیک نشان داد در دوران همه‌گیری کرونا، اضطراب و استرس والدین دارای فرزندان مبتلا به اُتسم افزایش یافته و والدین در مقابله با آن مشکل دارند [۱۹].

در مطالعه حاضر میزان اضطراب ناشی از کرونا در مادران دارای کودک با نیازهای ویژه به‌طور معناداری بیشتر از مادران دارای کودک عادی بود. مطالعات مختلف یافته‌های ما را تأیید کرده و نشان می‌دهند اضطراب در بین مادران بیشتر از پدران بود [۲۰]. [۲۱]. به نظر می‌رسد درگیری بیشتر مادران در مراقبت روزانه از کودک موجب سطوح بالاتر اضطراب در آن‌ها باشد. در برخی مطالعات علت اضطراب بالای والدین را سطوح ناکافی دانش درمورد کرونا دانسته‌اند [۲۲]. این درحالی است که وا مینیاریکو و همکاران نشان دادند سطوح دانش در خصوص کووید-۱۹ با افزایش اضطراب در مادران مرتبط نبود، به نظر آن‌ها اطلاعات مکرر و بیش از حد درمورد یک بیماری ممکن است تأثیر منفی بر سطوح اضطراب داشته باشد [۲۱].

می‌دهد. نمره‌گذاری این ابزار به‌صورت لیکرت ۴ گزینه‌ای بود و پاسخ‌ها از هرگز با نمره صفر تا همیشه با نمره ۳ بود. بنابراین افراد می‌توانند نمره‌ای بین صفر تا ۵۴ را کسب کنند. به‌طور خلاصه می‌توان گفت سطح‌بندی به این صورت است که نمرات کمتر یا مساوی ۳۹ نشان‌دهنده عدم اضطراب یا اضطراب خفیف، نمرات بین ۴۰ تا ۶۰ نشان‌دهنده اضطراب متوسط و نمرات مساوی یا بیشتر از ۶۱ به‌منزله اضطراب شدید است. علی‌پور و همکاران پایایی این پرسش‌نامه را با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای ۲ مؤلفه به ترتیب برابر با ۰/۸۷ و ۰/۸۶ و برای کل پرسش‌نامه برابر با ۰/۹۲ گزارش کرده‌اند [۱۳].

بخش سوم

پرسش‌نامه استرس ادراک‌شده در سال ۱۹۸۳ توسط کوهن و همکاران [۱۴] تهیه شد و دارای ۱۴ ماده است که برای سنجش استرس عمومی درک‌شده در یک ماه گذشته به کار می‌رود. نحوه نمره‌گذاری پرسش‌نامه براساس طیف ۵ درجه‌ای لیکرت بود و پاسخ‌ها از هیچ (با نمره صفر) تا خیلی زیاد (با نمره ۴) بود. حداقل امتیاز ممکن صفر و حداکثر ۵۶ بود. نمره بین صفر تا ۱۸ استرس در حد پایین، نمره بین ۱۸ تا ۳۶ استرس در حد متوسط و نمره بالاتر از ۳۶ استرس در حد بالا را نشان می‌داد. کوهن و همکارانش پایایی آزمون بازآزمون را ۰/۸۵ و هماهنگی درونی را نیز ۰/۸۴ به دست آوردند. در جمعیت ایرانی ضرایب آلفای کرونباخ برای ادراک استرس ۰/۸۰ به دست آمده است [۱۵].

بخش چهارم

پرسش‌نامه راهبردهای مقابله‌ای توسط اندلر و پارکر (۱۹۹۰)، تدوین شد [۱۶]. این پرسش‌نامه به‌منظور ارزیابی انواع روش‌های مقابله‌ای در موقعیت‌های تنیدگی‌زا ساخته شد. این آزمون شامل ۴۸ ماده است که بر مبنای شیوه لیکرت از هرگز تا خیلی زیاد را دربر می‌گیرد و به هر عبارت نمره ۱ تا ۵ داده می‌شود. ۱۶ ماده اول به راهبرد مقابله‌ای مسئله‌محور، ۱۶ ماده دوم به راهبرد مقابله‌ای هیجان‌محور و ۱۶ ماده سوم به راهبرد مقابله‌ای اجتنابی اشاره دارد. دامنه تغییر ۳ نوع راهبرد از ۱۶ تا ۸۰ است. در نمونه اصلی مقیاس مقابله با بحران اندلر و پارکر، ضریب همسانی درونی کل ۰/۹۲ گزارش شده است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل اطلاعات در ۲ بخش توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ صورت گرفت. در قسمت آمار توصیفی از آماره‌های شاخص‌های پراکنش مرکزی (میانگین) و شاخص‌های پراکندگی (فراوانی، درصد، انحراف معیار) استفاده شد و در قسمت آمار استنباطی از (آزمون تی مستقل و تحلیل واریانس) استفاده شد. سطح معناداری آزمون‌ها ۵ درصد است.

جدول ۱. اطلاعات جمعیت‌شناختی مادران کودکان با نیازهای ویژه و عادی

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی	تعداد (درصد)		P
	مادران کودک با نیازهای ویژه	کودک عادی	
تحصیلات مادر	سیکل	۲۸(۴۶/۶۷)	۰/۴۵۲
	دیپلم	۱۶(۲۶/۶۷)	
	کاردانی	۸(۱۳/۳۳)	
	کارشناسی	۸(۱۳/۳۳)	
شغل مادران	ارشد	۰(۰)	۰/۳۱۱
	آزاد	۱۰(۱۶/۶۷)	
	خانه‌دار	۴۸(۸۰)	
	دولتی	۲(۳/۳۳)	
تعداد فرزندان در خانواده	۱ فرزند	۶(۱۰)	۰/۳۸۴
	۲ فرزند	۱۶(۲۶/۶۷)	
	۳ فرزند	۱۲(۲۰)	
	بیش از ۳ فرزند	۲۶(۴۳/۳۳)	

جدول ۲. نتایج تحلیل تی مستقل برای بررسی تفاوت میزان اضطراب، استرس و راهبردهای مقابله‌ای در بین مادران کودکان با نیازهای ویژه و عادی

متغیرها	میانگین $\pm$ انحراف معیار	سطح معناداری
اضطراب ناشی از کرونا	مادران کودک با نیازهای ویژه ۵۹/۷۵ $\pm$ ۱۴/۸۲	P=<۰/۰۰۱
	مادران کودک عادی ۴۲/۰۵ $\pm$ ۱۴/۲۴	
استرس	مادران کودک با نیازهای ویژه ۳۷/۵۶ $\pm$ ۹/۳۷	P=۰/۰۰۲
	مادران کودک عادی ۳۱/۹۶ $\pm$ ۹/۶۲	
مسئله‌مند	مادران کودک با نیازهای ویژه ۴۸/۵۴ $\pm$ ۶/۰۶	P=۰/۰۶۴
	مادران کودک عادی ۵۱/۳۶ $\pm$ ۷/۰۴	
هیجان‌مند	مادران کودک با نیازهای ویژه ۵۳/۶۴ $\pm$ ۶/۳۲	P=۰/۰۵۱
	مادران کودک عادی ۴۸/۷۲ $\pm$ ۶/۴۷	
اجتناب‌مند	مادران کودک با نیازهای ویژه ۵۶/۶۱ $\pm$ ۵/۸۵	P=۰/۰۳۰
	مادران کودک عادی ۴۲/۵۵ $\pm$ ۵/۶۲	

مطالعات نشان می‌دهد مشکلات کودکان منبع مهم استرس والدین است و هرچه میزان رفتارهای مشکل‌آفرین کودکان بیشتر باشد، والدین استرس بیشتری را احساس می‌کنند [۲۶، ۲۷].

شواهد زیادی نشان می‌دهد والدین کودکان با نیازهای ویژه با سطوح بالایی از استرس مواجه هستند [۲۳، ۲۴]. در مطالعه حاضر، میزان استرس در مادران دارای کودک با نیازهای ویژه به‌طور معناداری بیشتر از مادران دارای کودک عادی بود [۲۵].

حامی مالی

این پژوهش هیچ گونه کمک مالی از سازمانی های دولتی، خصوصی و غیرانتفاعی دریافت نکرده است.

مشارکت نویسندگان

مفهوم سازی: نوشین سلیمی، معصومه حیدریان؛ اکرم علی باقر. روش شناسی و نمونه گیری: نوشین سلیمی، اکرم علی باقر. تحلیل داده ها: نوشین سلیمی، معصومه حیدریان. نگارش متن و ویراستاری و نهایی سازی: نوشین سلیمی، معصومه حیدریان و اکرم علی باقر.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان این مطالعه تعارض منافع ندارد.

همه گیری کرونا به عنوان یک عامل استرس زا پیامدهای خاصی مانند ترس از زندگی و سلامتی، انزوای خطر از دست دادن درآمد، مشکلات دسترسی به مراقبت های بهداشتی، از جمله توانبخشی و عدم پیشرفت در درمان کودکان را به همراه دارد که می تواند والدین را خسته و دچار فشار بیش از حد کند، بنابراین در این خصوص منابع شخصی مانند تاب آوری و راهبردهای مقابله ای بسیار مهم هستند [۲۸، ۲۹]. در مطالعه حاضر سبک مقابله ای اجتناب مدار در مادران دارای کودک با نیازهای ویژه به طور معناداری بیشتر از مادران دارای کودک عادی بود. در حالی که سبک مقابله ای مسئله مدار و هیجان مدار در بین مادران دارای کودک با نیازهای ویژه و مادران دارای کودک عادی تفاوت معناداری نداشت. نتایج مطالعه وانگ و همکاران نشان داد والدین کودکان مبتلا به اوتیسم سطوح پایین تری از تاب آوری و مقابله مثبت داشتند و از راهبردهای مقابله منفی بیشتری نسبت به والدین کودکان عادی استفاده کردند [۳۰].

در هنگام تفسیر یافته های این مطالعه محدودیت هایی وجود داشت که باید در نظر گرفته شود. ابتدا ۳ نوع معلولیت (کم توانی ذهنی، ناشنوا و کم شنوا و معلولیت جسمی حرکتی) را بررسی کردیم. بنابراین نتایج را نمی توان به مادران سایر کودکان با نیازهای ویژه تعمیم داد. ضمناً همه پیامدها خود گزارش شده بودند که ممکن است منجر به سوگیری یادآوری شود. باین حال، استفاده از مقیاس های خود گزارش دهی برای اندازه گیری سلامت روان به دلیل راحتی آن رایج است.

نتیجه گیری

باتوجه به افزایش خطر استرس، اضطراب و مشکلات سلامت روانی که در بین والدین کودکان با نیازهای ویژه مشاهده می شود، حمایت به موقع والدین برای تقویت روابط و الیفرزند و کاهش مشکلات روانی والدین ضروری است. تحقیقات آتی باید بر راهبردهای مقابله ای مؤثر متمرکز باشد و از آن به عنوان مبنایی برای مدیریت و آموزش والدین استفاده کند. همچنین می توان از مشاوره آنلاین و برنامه های مهارت های فرزند پروری مبتنی بر وب برای والدینی که در طول همه گیری کووید ۱۹ به حمایت و راهنمایی حرفه ای نیاز دارند بهره برد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

این مطالعه توسط کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه با کد IR.KUMS.REC.1400.638 مورد تایید قرار گرفت. در این تحقیق به دلیل رعایت ملاحظات اخلاقی روان شناسی در ابتدا به نمونه ها اطمینان داده شد که اطلاعات آن ها به صورت محرمانه خواهد بود و در اختیار کسی قرار نمی گیرد و سپس اطلاعات شخصی مراجعین بدون نام و به صورت محرمانه تکمیل شد.

References

- [1] Pawlus B. [Shame of having a disabled child (Polish)]. *Wiad Lek.* 2016; 69(2 Pt 2):306-13. [PMID]
- [2] Woolf C, Muscara F, Anderson VA, McCarthy MC. Early traumatic stress responses in parents following a serious illness in their child: A systematic review. *J Clin Psychol Med Settings.* 2016; 23:53-66. [DOI:10.1007/s10880-015-9430-y]
- [3] Jones AP, Frederickson N. Multi-informant predictors of social inclusion for students with autism spectrum disorders attending mainstream school. *J Autism Dev Disord.* 2010; 40:1094-1103. [DOI:10.1007/s10803-010-0957-3]
- [4] Küçük EE, Küçük Alemdar D. Life satisfaction and psychological status of mothers with disabled children: A descriptive study. *Commun Ment Health J.* 2018; 54:102-6. [DOI:10.1007/s10597-017-0135-6]
- [5] Fatehi F, Riyahi A, Moradzadeh R, Dalvand H, Dehghan L. Parenting role's tasks in parents of children with disability (physical-mental) less than 7 years old in the city of Arak in 2016. *J Arak Univ Med Sci.* 2017; 19(10):72-80. [Link]
- [6] Veisi S, Imani S, Behrouz B, Imani S. [The evaluation of the psychometric properties of fear of disease coronaviruses scale (Covid2019) (Persian)]. *J New Adv Behav Sci.* 2020; 5(42):1-10. [Link]
- [7] Xiao C. A novel approach of consultation on 2019 novel coronavirus (COVID-19)-related psychological and mental problems: Structured letter therapy. *Psychiatry Invest.* 2020; 17(2):175-6. [DOI:10.30773/pi.2020.0047]
- [8] Farnoosh G, Alishiri G, Zijoud S, Dorostkar R, Farahani AJ. [Understanding the 2019-novel coronavirus (2019-nCoV) and coronavirus disease (COVID-19) based on available evidence-a narrative review (Persian)]. *J Mil Med.* 2020; 22(1):1-11. [Link]
- [9] Chen SQ, Chen SD, Li XK, Ren J. Mental health of parents of special needs children in China during the COVID-19 pandemic. *International journal of environmental research public health.* 2020; 17(24):9519. [DOI:10.3390/ijerph17249519]
- [10] Salimi N, Heydari M, Askari S. [Anxiety and fear of COVID-19 among people aged >18 years in Kermanshah, Iran (Persian)]. *Qom Univ Med Sci J.* 2023; 16(11):942-53. [DOI:10.32598/qums.16.11.2548.1]
- [11] Thompson SN. Parental perceptions of family adjustment in childhood disability: The role of parenting stress, parental self-esteem, and positive appraisal. *J Intellect Disabil.* 2013; 17(1):24-37. [DOI:10.1177/1744629512472618]
- [12] Darla S, Bhat D. Health-related quality of life and coping strategies among families with Down syndrome children in South India. *Med J Armed Forces India.* 2021; 77(2):187-93. [DOI:10.1016/j.mjafi.2020.07.010]
- [13] Alipour A, Ghadami A, Alipour Z, Abdollahzadeh H. [Preliminary validation of the Corona Disease Anxiety Scale (CDAS) in the Iranian sample (Persian)]. *J Health Psychol.* 2020; 8(32):163-75. [DOI:10.30473/hpj.2020.52023.4756]
- [14] Cohen S, Kamarck T, Mermelstein R. A global measure of perceived stress. *J Health So Behav.* 1983; 24(4):385-96. [DOI:10.2307/2136404]
- [15] Shokri O, Salehi R, Safaie M, Abdalkhaleghi M. Perceived stress and emotional well-being: The mediating role of religious coping among cancer patients. *J Res Psychol Health.* 2014; 8(4):2-3. [Link]
- [16] Endler NS, Parker JD. Multidimensional assessment of coping: a critical evaluation. *J Pers Soc Psychol.* 1990; 58(5):844-54. [DOI:10.1037//0022-3514.58.5.844] [PMID]
- [17] Chan RC, Fung SC. Elevated levels of COVID-19-related stress and mental health problems among parents of children with developmental disorders during the pandemic. *J Autism Devel Disord.* 2022; 52(3):1314-25. [DOI:10.1007/s10803-021-05004-w]
- [18] Al-Farsi OA, Al-Farsi YM, Al-Sharbaty MM, Al-Adawi S. Stress, anxiety, and depression among parents of children with autism spectrum disorder in Oman: A case-control study. *Neuropsychiatric Dis Treatment.* 2016; 2016:1943-51. [DOI:10.2147/NDT.S107103]
- [19] Yılmaz B, Azak M, Şahin N. Mental health of parents of children with autism spectrum disorder during COVID-19 pandemic: A systematic review. *World J Psychiatry.* 2021; 11(7):388-402. [DOI:10.5498/wjpv.11.i7.388]
- [20] Barker ET, Hartley SL, Seltzer MM, Floyd FJ, Greenberg JS, Orsmond GI. Trajectories of emotional well-being in mothers of adolescents and adults with autism. *Dev Psychol.* 2011; 47(2):551-61. [DOI:10.1037/a0021268]
- [21] Miniarikova E, Vernhet C, Peries M, Loubersac J, Picot MC, Munir K, et al. Anxiety and depression in parents of children with autism spectrum disorder during the first COVID-19 lockdown: Report from the ELENA cohort. *J Psychiatr Res.* 2022; 149:344-51. [DOI:10.1016/j.jpsychires.2021.11.022]
- [22] Webster RK, Brooks SK, Smith LE, Woodland L, Wessely S, Rubin GJ. How to improve adherence with quarantine: Rapid review of the evidence. *J Public Health.* 2020; 182:163-9. [DOI:10.1016/j.puhe.2020.03.007]
- [23] Helmi MA, Murad MS. COVID-19 pandemic: Stress and life satisfaction among parents of children with autism spectrum disorder in Malaysia. *Healthscope.* 2022; 5(1):88-97. [Link]
- [24] Tiba A, Vădineanu A, Szanto I. The effects of COVID-19 pandemic on stress and difficulties in foster parents of children with intellectual disabilities: Effects of the online specialized support. *Rev Psychopedagogy.* 2021; 10(1):51-9. [DOI:10.56663/rop.v10i1.20]
- [25] Spinelli M, Lionetti F, Pastore M, Fasolo M. Parents' stress and children's psychological problems in families facing the COVID-19 outbreak in Italy. *Front psychol.* 2020; 11:1713. [DOI:10.3389/fpsyg.2020.01713]
- [26] Wen X, Ren J, Li X, Li J, Chen S. Parents' personality, parenting stress, and problem behaviors of children with special needs in China before and during the COVID-19 pandemic. *Curr Psychol.* 2022; 42:1-12. [DOI:10.1007/s12144-022-03869-3]

- [27] Thomas PA, King JS, Mendelson JL, Nelson-Gray RO. Parental psychopathology and expectations for the futures of children with autism spectrum disorder. *J Appl Res Intellectual Disabil*. 2018; 31(1):98-105. [DOI:10.1111/jar.12337]
- [28] Salehi S, Leylatan N, Ahmadi M. Relationship between perceived stress and psychological capital in nursing and midwifery students in Ahvaz, Iran during the COVID-19 pandemic. *Qom Univ Med Sci J*. 2023; 17(1):1577. [DOI:10.32598/qums.17.1577.2]
- [29] Ma M, Wang X, Qi P, Wang T. Affect, behaviors of children with intellectual disabilities and parents' coping strategies during the COVID-19 pandemic. *Front Psychiatry*. 2022; 13:822908. [DOI:10.3389/fpsy.2022.822908]
- [30] Wang L, Li D, Pan S, Zhai J, Xia W, Sun C, et al. The relationship between 2019-nCoV and psychological distress among parents of children with autism spectrum disorder. *J Globalization Health*. 2021; 17(1):1-14. [DOI:10.1186/s12992-021-00674-8]